

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1270606/5

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוח

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אלי שרשבסקי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אלעד זמיר)

הנדון: אחריות הבעל לחובות אשתו על פי דין תורה ועל פי חוק יחסי ממון, זכויות וחובות במערכת יחסים שבה האישה היא המפרנסת

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי מיום ז' באייר התשפ"א (19.4.21) אשר דחה בקשה מצד האישה לחיוב האיש במחצית החובות שחבה האישה לבנקים – חובות המוזכרים בהחלטה שנוצרו מהלוואות שהראשונה שבהן נלקחה ביום ה' באדר ב' התשע"ו (15.3.16) והאחרונה שבהן נלקחה ביום כ"ג בתמוז התשע"ח (6.7.18). על פי נימוקי בית הדין האישה לא הוכיחה שהחובות שהיא דורשת את השתתפות האיש בהם היו חובות משותפים.

נתאר את העובדות הצריכות לנו בפרשת נישואין אלו בקצרה:

הצדדים, ילידי ברית המועצות, נישאו כדת משה וישראל בנישואין פרטיים על ידי הרב יצחק זילבר בתשרי תשנ"ו (המועד לא ברור מכיוון שבכתובה כתוב תשנ"ה). נישואיהם לא נרשמו במועד הנישואין (ועיין החלטות בית הדין האזורי בתיקים לאישור נישואין והכרת אבהות 921027/2,3). בכ"ט בניסן תשע"ג (9.4.13) אישר בית הדין הרבני את נישואיהם, בעקבות פסק הדין הוצאה פסיקתא המאשרת את נישואיהם – דבר שאפשר וקבע את רישומם כנישואים על פי חוק.

לשני הצדדים הנישואים הם נישואים שניים ולכל אחד מהם ילדים מנישואיו הראשונים. הצדדים חזרו בתשובה ומנהלים כיום אורח חיים חרדי, שאותו ניהלו כנראה גם בעת נישואיהם. לצדדים בת אחת משותפת, שנולדה כשנתיים אחרי נישואיהם כדת משה וישראל, הבת נישאה בשנת 2015.

לאישה הייתה דירה הרשומה על שמה, שנרכשה עוד לפני הנישואין כדת משה וישראל (ודאי זמן רב לפני רישום הנישואין על פי חוק), הצדדים מעולם לא גרו בדירה זו (שבה מתגוררת אחות האישה). הצדדים עבדו במשך כעשר שנים או יותר, עד שנת 2010 בישיבת [ס']. לא ברור מה הייתה חלוקת האחריות וחלוקת השכר ביניהם בעבודה זאת. אין חולק שלאחר מכן האישה לבדה נשאה בעול פרנסת הבית, לצורך כך עבדה האישה בכמה עבודות מדי יום ביומו: התחילה לעבוד בבוקר במקום עבודה אחד; בצוהריים, כשגמרה, הלכה לעבוד במקום שני; כשגמרה הלכה למקום שלישי וכו'. הבעל לא עבד שנים רבות עקב מחלתו ומצבו הרפואי והנפשי. על האישה נוכל לומר "את כל אשר היו עושים שם היא הייתה עושה", הבעל היה תלוי באישה לכל צרכיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשנת 2004 נקנתה דירת הצדדים ברח' [ש]. הדירה נרכשה מסכום שצברו הצדדים ומהלוואות שנלקחו מגמ"חים שונים ונרשמה על שם הבעל בלבד, הדירה הורחבה ושופצה במשך השנים – מקור מימון השיפוצים היה אף הוא בהלוואות מבנקים ומגמ"חים. שטחה של דירה זו במקור היה כארבעים וחמישה מטר רבוע ונעשו הרחבות שכמעט הכפילו את שטחה.

בשנת 2016 החתימה האישה את הבעל על הסכם להעברת הדירה על שמה ללא תמורה. בית הדין האזורי בהחלטותיו ביטל את ההעברה וקבע שהדירה תתחלק בין הצדדים בחלקים שווים. החלטות בית הדין בעניין זה הן החלטות חלוטות. על פסיקה זו הוסכם והצדדים אף קיבלו הדבר בקניין בהסכם הגירושין, וכך נושא זה אינו עומד לפנינו להכרעה (ועיין לקמן).

לדברי האישה בכתבי טענותיה, כבר בשנת 2016 רצתה להתגרש עקב איתפקודו של הבעל, אך לבקשתו ומרחמים עליו (לטענתה) דחתה עניין זה. בשנת 2017 נפרדו הצדדים והחלו להתגורר בחדרים שונים, בשנת 2018, עזבה האישה את הבית, השכירה את מחציתו ועברה להתגורר ב[ב'] ליד בתם המשותפת.

ביום כ"ט בתמוז התשע"ח (12.7.18) פתח האיש תיק ליישוב סכסוך שבמסגרתו הוטל עיקול שמנע דיספוזיציה בדירת הצדדים. זו הייתה מטרת הגשת הבקשה, ולא הוגשו תביעות אחרות על ידו.

ביום כ"ו במרחשוון התשע"ט (4.11.18) הגישה האישה תביעת גירושין שאליה כרכה את ענייני הרכוש של הצדדים, הרקע לתביעה היה העול והעומס שהוטל על האישה בשל חוסר תפקודו של הבעל.

כפי העולה מהדוח של ד"ר גבי וייל (שאותו מינה בית הדין לבדוק את יכולת השיפוט של הבעל), דוח שהוגש ביוני 19, ומהחלטות בית הדין באותה תקופה, דרישת האישה לגירושין לא הייתה נחרצת ונשקלה האפשרות של מעבר הבעל למקום מגורים סמוך לאישה ולבת כדי למצות ניסיון לשלום בית ולבדוק את האפשרות לחזרה זה לזו. הניסיון לא צלח, כנראה בשל חזרת הבעל מתנאי הצעת בית הדין.

האישה, שלא הייתה מרוצה מאופן ניהול התיק בבית הדין, ביקשה למחוק את התביעה. הבעל התנגד, ובית הדין הודיע לבעל שמכיוון שהאישה לא רוצה לנהל דיונים בתביעותיה עליו לפתוח תיקים, אם הוא רוצה שבית הדין ידון בתביעותיו. האישה הגישה לבית המשפט תביעה בענייני הרכוש אף שבית הדין לא מחק תביעתה, בית הדין הבהיר פעמים מספר בהחלטותיו שכל עוד לא נסגר התיק בהחלטה מפורשת של בית הדין, הסמכות בענייני הרכוש הא של בית הדין (הדברים מפורשים וקבועים בתקנה עו לתקנות הדיון). ועיין החלטת בית הדין מיום ח' באלול התשע"ט (8.9.19) הקובעת את סמכותו בענייני הרכוש. לא הוגש ערעור על החלטה זו, ולפיכך ההחלטה חלוטה, אך גם לגופם של דברים – אף לו היה מוגש ערעור – נימוקי בית הדין נכונים, ולפיכך הסמכות לדון בכל ענייני הרכוש היא של בית הדין.

בסופו של דבר התגרשו הצדדים, על פי הסכם, ביום כ"ט בניסן התשפ"א (11.4.21). בהסכם שנחתם במועד זה נקבע שהצדדים מקבלים על עצמם את פסק הדין בעניין הדירה וכן את הסמכות של בית הדין לדון בתביעת האישה להחזר ההלוואות, קבלת הצדדים הייתה שבית הדין ידון על פי חוק יחסי ממון.

ביום כ"א במרחשוון התשפ"ב (27.10.21) נתן בית הדין החלטה נוספת הקובעת את סמכותו לדון גם בזכויות שצברו הצדדים. באותה החלטה מינה בית הדין אקטואר לצורך איזון המשאבים – הללו הם בעיקר קרנות וזכויות הרשומות על שם האישה. על החלטה זו הנוגעת לסמכות בית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין בעניין זה, הוגשה לפנינו בקשת רשות ערעור בתיק נפרד והתקבלה תגובת המשיב המבקש לדחות את הבקשה.

הכרעה

טענות הערעור נוגעות להלוואות שלקחה האישה ושטרם נפרעו במועד הקרע. כפי העולה מפסק בית הדין האזורי, הדיון התמקד בשאלה אם הלוואות אלו נלקחו כדי לשפץ ולהרחיב את הדירה או שמא למטרה אחרת. בפסק דינו קבע בית הדין האזורי שלא התברר שכספים אלו שימשו להרחבת או שיפוץ הדירה ועל כן קבע שאין לחייב את האישה להשתתף בהן.

אין ספק שהמערערת לא הביאה ראיות לטענותיה – דבר שהיה יכול להיעשות אילו הייתה פועלת כראוי. אין לה להלין אלא על עצמה, שהרי בית הדין אינו יכול לדון ולפסוק על פי טענות ללא ראיות, וכפי שהבהרנו בדיון שנערך לפנינו – ובפרט שהשגת ראיות ל'גלגול הלוואות' היא דבר שיכול היה להיעשות, כאמור, אם הייתה פועלת כראוי – ואף שיש לתלות את התנהלותה בעול שהיה מוטל עליה ושמוטל עליה גם כיום. ואכן לאחר הדיון לפנינו, ניתנו צווים לגילוי מסמכים ואלו שופכים מעט יותר אור על עניין ההלוואות באופן שיש מקום להחזרת התיק לבית הדין האזורי, כדאיתא בסנהדרין (לא, א) "כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין" וכמו שנפסק בחושן משפט (סימן כ).

בדעת אב בית הדין, הרב רלב"ג, שכתב את עיקר פסק הדין נכתב שלא התברר לו מה נעשה ביתרת ההלוואה שנלקחה בבנק דיסקונט בינואר 17 ולא הובאה ראיה שההלוואות הן 'גלגולי חובות' משותפים קודמים.

חוות דעתו של הדיין הרב וידאל אינה ברורה בהתחשב בקבלת הצדדים בקניין במועד הגירושין לדון על פי חוק יחסי ממון הן לגבי הדירה והן לגבי הרכוש, ואין אחר קניין כלום. מסתבר שחוות דעתו נכתבה בעיקרה לפני קבלת הקניין וההסכמה (ההחלטה אכן הוזנה למחשב ביום כ"ו בשבט התשפ"א – 8.2.21, למעלה מחודשיים לפני חתימתה) – הדברים שבסוף חוות דעתו אינם ברורים ונהירים דיים, והיה מקום לכתוב במפורש שהנימוקים אינם רלוונטיים בנידון דידן, לאחר שהצדדים קיבלו עליהם לדון על פי החוק. מכיוון שהדברים שנכתבו בהחלטה זו אינם רלוונטיים לערעור דידן, אין מקום להעיר ולהתייחס אליהם בפסק דינו.

בין כך ובין כך: מהחומר שלפנינו עולה כי ביתרה זו שולמו למעשה הלוואות קודמות, ואומנם נראה כי לפני בית הדין קמא לא הופיעו כלל נתוני ההלוואות וה'גלגולים' כמופיע בדוח.¹ מעיון בחומר ברור שלמעשה מדובר בעיקר ב'גלגול' הלוואות קודמות. לפיכך דרך המלך היא החזרת התיק לבית הדין האזורי כדי שיבחן את פסיקתו לאור החומר החדש.

אומנם חובתנו להבהיר שעצם הקביעה שצריך להוכיח שאותן הלוואות הוצאו לצורך הרחבת הדירה אינה ברורה לגמרי, שאף אם הוצאו אותן הלוואות לצורכי הבית בצורה אחרת יש מקום לדון בהן כמבואר בש"ך (חושן משפט סימן צו ס"ק ט) לגבי 'אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית', ובאופן זה יש גם מקום לומר שחייב הכול כמבואר שם, אלא אם כן הייתה דעת בית הדין האזורי שאפשר שהוציאה הכספים לצרכיה הפרטיים, אך גם דבר זה צריך ראיה כלשהי.

אומנם ייתכן בהחלט שאין צורך לדון בכך (ונעיר כי אף אם ברור כי מדובר בגלגול חובות – עדיין אין זה ברור שהכספים המקוריים נועדו להשבת הדירה וכפי שהעיר בית הדין קמא שלא ברור מתי אירעה ההשבתה, בחוזה שצורף לתיק בית הדין האזורי נראה שמדובר על שיפוץ בשנים 2012–2013), שהרי הצדדים

¹ דוח סרוק שצורף הושמט בנוסח לפרסום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קיבלו עליהם חוק יחסי ממון כאמור, ובחוק יחסי ממון יש צורך לקזז מהנכסים את החובות, ואין זה משנה אם מדובר בחובות שנוצרו לצורך השבחת הדירות, מהוצאות שוטפות או מכל סיבה אחרת – כל עוד אין מדובר בהברחת נכסים.

מלבד זאת הרי ברור שבתם של הצדדים נישאה בשנת 2015, לצורך נישואיה נלקחו הלוואות ונוצרו חובות, חובות שהוטלו על משק הבית ובוודאי מומנו מהכנסותיה של האישה שהיו ההכנסות היחידות של הבית.

לא יעלה על הדעת שהבעל יזכה בזכויות ולא יישא בחובות. וכמו שבמקרה שבו אין יתרה חיובית נושאים שני בני הזוג בחובות על פי החור כמו כן כאן. יש לבחון אם אומנם מדובר בחובות משותפים או לא, אך ככלל כל עוד לא הוכח שהחובות נוצרו בפשיעה או לצורך הברחת כספים, שני בני הזוג יישאו בהם, והדבר צריך להיבחן על ידי אקטואר.

במקרה שלפנינו שנראה שיש לאישה כספים בקרנות וזכויות סוציאליות ובגין כך הופנו הצדדים לאקטואר. נמצא כי ללא קשר לשאלה אם אומנם הושקעו הכספים בדירה יש צורך לקזז את החובות תחילה מיתרת הכספים, ורק אם יימצא שגובה החובות גדול מהכספים והזכויות יהיה מקום לדון לגבי יתרת החובות – מה מקורם ואם לחלקם בין הצדדים או לא.

הערות עקרוניות נוספות

נוסיף ונעיר בשולי פסק דיננו, אך לא בשולי הדברים הערות מספר:

א. אין ספק ואין חולק שהאישה היא שנשאה בעול הבית, בהחזר החובות על הדירה, בעריכת השיפוצים להרחבת הדירה, במציאת המקורות למימוןם על ידי לקיחת הלוואות ובנשיאה בעול להחזרתם, כשהבעל לא עושה דבר ולא נושא בעול ואולי אף מקשה על עשיית הדברים.

מסתבר שהבעל היה כחומר ביד היוצר בידי האישה, עקב מצבו הרפואי וחוסר תפקודו, לכן האישה הייתה יכולה לשכנעו להעביר את הדירה על שמה בשנת 2016 כשהוא תלוי בה בכל דבר, וייתכן שאף הורתה היתר לעצמה לעשות כן, שהרי מסתבר שהיא שנשאה ברוב – ואולי כל – תשלום החובות עבור הדירה ועבור השיפוצים, ולכן העברת הדירה על שם האישה בטלה.

עם זאת לעניין הלכה אין מקום לסטות מהכרעת בית הדין שהדירה תחלק בין הצדדים בחלקים שווים, אף שלא ברור כלל שהעברת הדירה משם האיש לשם האישה נעשתה מרצון חופשי. קביעה זו לא צריכה להתבסס רק על חוק יחסי ממון, שהצדדים קיבלו עליהם, אלא מאחר שלדעתנו בנסיבות העניין שהדירה נקנתה לפחות בחציה (ומסתבר שאף ביותר מחציה) מכספי האישה שהיא שנשאה בעול החזרת הלוואות למימון הדירה ושיפוצה. בעת שהדירה נקנתה הצדדים לא היו רשומים כנושאים, וייתכן מאוד שהבעל היה זכאי למשכנתה משלא הייתה דירה רשומה על שמו בכלל וכעולה מברית המועצות בפרט (כשהאישה הייתה בעלת דירה וניצלה זכות זו). אין כל היגיון שהאישה תטרח ותעמול לצורך דירה השייכת לבעל ושלה לא יהיה חלק בה. במקרה שכזה גם על פי דין מסתבר שהרישום לא מהווה ראיה כלל, ומאחר שיש סיבה הגיונית לרישום שנכתב כפי שנכתב, מסתבר שהבעלות היא של שניהם מאחר שמקור הכספים לקנייתה היה משותף, ולא נטען שיחסי הצדדים היו מעוררים (ואדרבה אילו היו מעוררים, האישה שהייתה האסרטיבית שבבני הזוג לא הייתה מאפשרת רישום שזיק לה). וכבר הארכנו בזה בכמה פסקי דין שאף שבסתמא אזלינן בתר הרישום, הדברים אינם חתוכים ופסוקים ויש לבדוק בכל מקרה נסיבות הרישום לגופם. ואין כאן מקום להאריך מכיוון שהעניין כבר הוכרע בפסיקת בית הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. יש להעיר עוד: הצדדים נישאו כדת משה וישראל בשנת 1996 בנישואין פרטיים, נישואיהם קיבלו תוקף חוקי רק בשנת 2013, ולכאורה חלות חוק יחסי ממון עליהם והמועד לתחילת השיתוף על פי חוק זה הם רק ממועד מתן התוקף החוקי לנישואין ולא ממועד הנישואין הפרטיים כדת משה וישראל.

כמו כן צריך בית הדין לתת החלטתו לגבי המועד האחרון שעד אותו מועד יש לערוך את איזון המשאבים. חוק יחסי ממון קובע:

5. (א) עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג [...]

5א. (א) הזכות לאיזון משאבים לפי סעיף 5 תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין אם [...]

(2) קיים קרע בין בני הזוג [...] אם ניתנה החלטה שיפוטית המעידה על קיומו של קרע בין בני הזוג.

5א. (א) הזכות לאיזון משאבים לפי סעיף 5 תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין אם הוגשה בקשה לביצועו של הסדר איזון משאבים לפי פרק זה והתקיים אחד מהתנאים המפורטים להלן [...]

(2) קיים קרע בין בני הזוג או שבני הזוג חיים בנפרד אף אם תחת קורת גג אחת במשך תקופה מצטברת של תשעה חודשים לפחות מתוך תקופה רצופה של שנה; בית המשפט או בית הדין רשאי לקצר את התקופה האמורה בפסקה זו אם ניתנה החלטה שיפוטית המעידה על קיומו של קרע בין בני הזוג.

8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים [...]

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שווים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שווים במועד מוקדם יותר שיקבע;

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

הרי שבירת המחדל לאיזון המשאבים היא במועד פקיעת הנישואין, והמנהג לקובעו בסתמא במועד הגשת תביעת הגירושין. המועד יוקדם אם נקבע בהחלטה שיפוטית שנוצר קרע בלתי-פיך לפני כן. בנידון דידן מועד הגשת תביעת הגירושין היה ביום כ"ו במרחשוון התשע"ט (4.11.18), אף שאין ספק שהמשבר בין בני הזוג החל קודם לכן (ואולי הרבה קודם לכן), והאישה הודתה שכבר בשנת 2016 חשבה על גירושין (ובאמת כל תביעת גירושין היא סופו של הליך שהתמשך לפני שהוגשה התביעה), כפי שעולה מהחומר שבתיק הבעל ודאי היה מעוניין בשלום בית, וגם האישה לא הייתה נחרצת לגירושין אף באותה עת למה שכתבנו ולפי החומר שבתיק. לפיכך לכאורה כל החובות שנוצרו עד מועד זה ראויים לאיזון, ובוודאי אם שימשו לצורכי שניהם, אף אם לא היה גלגול הלוואות מוכח, אך אין אנו קובעים מסמרות בדבר ובית הדין האזורי שמינה את האקטואר ייתן את הוראותיו על פי שיקול דעתו השיפוטי ובהכירו את הצדדים ופרטי הסכסוך.

ג. מלבד זאת יש להתבונן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנידון דין האישה עובדת בכמה עבודות במשך שנים רבות כשהבעל לא נושא בעול ואינו מפרנס את האישה. על פי דין תורה כשהבעל אינו זן ומפרנס, והאישה עובדת ומתפרנסת ממעשי ידיה, אף אם אין היא אומרת "מעשה ידיי תחת מזונותיי" – הבעל אינו זוכה במעשה ידיה, כדברי הרמב"ן שהסכימו עימו הראשונים והביאו הרמ"א (אבן העזר סימן פ סעיף יח).

דברים אלו אמורים אף אם הייתה עובדת במקום עבודה אחד ובדברים שהבעל יכול לכופה לעשות במעשי ידיה. אך קל-יחומר בנידון דין האישה עובדת מחוץ לביתה בדברים שאינו יכול לכופה, ועוד שעובדת במספר רב של עבודות, והוויא העדפה על ידי הדחק מספק ואולי אף בוודאי. עיין בזה בב"ח (סימן פ), בבית שמואל (שם ס"ק ב) ובבית מאיר (שם סעיף א), ועיין בפתחי תשובה (שם ס"ק א) שהביא דברי המהרי"ט (חושן משפט סימן סז) שהסתפק לגבי נשים אשר הן "פְּאֻנִיּוֹת סוּחָר", אם נימא שמעשה ידיהן לבעל, ודברי המשנה למלך (ריש פרק כא מאישות) בזה. ועיין שו"ת מהרש"ם (חלק ד סימן צב) וחזון איש (אבן העזר סימן ע ס"ק ו-ז). ועיין פד"ר (חלק א עמוד 90) ובדברי הגר"ש אלישיב בפד"ר (חלק ח עמ' 278–279). ונפקא מינה לעניין הזכויות שצברה האישה והיא מוחזקת בהן. ובית הדין האזורי ייתן החלטתו בחלוקת הרכוש למעשה.

ד. נוסף ונאמר: עניין זה של פסיקה על פי דין תורה בחלוקת רכוש צריך בירור ועיון בכל מקרה לגופו, שהרי עיקר תקנת חז"ל הייתה כשהבעל היה מפרנס את האישה והאישה הייתה בעיקר עקרת הבית ועושה מעט מלאכות בביתה. בשנים האחרונות שהשתנו סדרי עולם – האיש והאישה שניהם יוצאים לעבודה מחוץ לבית, ולפעמים רק האישה יוצאת, ובציבור שומרי המצוות רבים מהבעלים שוקדים על תלמודם – יש לעיין בכל מקרה לגופו איך להעמיד דין תורה, שתיקנו מעשי ידיה תחת מזונותיה. והנה הדברים באים ונידונים לפני בית הדין לעת משבר, כאשר שני הצדדים מנהלים כל חייהם את משק ביתם על פי הנהגה מוסכמת, כשלכל זוג יש הסכמות איך יתנהלו. זוגות רבים, בעיקר זוגות חרדים וכן חלק מהציבור הדתי-לאומי, חושבים שהם מנהלים את ענייניהם על פי דין תורה, מפני שאין הם יודעים באמת מהו דין התורה במקרה שלפניהם ומפני שאף אחד לא הסביר להם אותו (ורק מעטים, אולי, יודעים דקדוק וגדרי דין תורה).

כבר כתבנו בפסק דין אחר על חובתו החוקית של רושם הנישואין להבהיר לבני הזוג, כפי שמחייב אותו חוק יחסי ממון, ולשאול אותם באיזה משטר רכושי ירצו להתנהל אם לפי המתווה שקבע החוק או על פי הסכם אחר. אם בני הזוג רוצים להתנהל על פי דין תורה, חובה עליהם לחתום על הסכם ממון, אך מלבד החתימה על ההסכם חובה עליהם לדעת מה באמת קובע דין תורה לגביהם לפי אופן ניהול חייהם המשותפים, דבר שיצריך הכשרה והסברה גם לרושמי הנישואין. אין כאן מקום להאריך בזה, וכתבתי בזה במקום אחר. אך הבעיות הכרוכות מחוסר ההסברה וחוסר ההבנה מתגלים בפנינו כמעט מדי יום ביומו לעת משבר, כשבני זוג חשבו שהם מתנהלים על פי דין תורה, אך כשהגיעו הדברים למעשה, מבין כל אחד מהם ולפעמים שניהם, שאילו היה מוסבר להם דין תורה האמיתי או אילו היו מתנהלים על פי הסכמה, תהא אשר תהא, הדבר היה מרכז את הסכסוך לעת פרוד. ובליבי דברים שיש מקום להבהירם ביתר פירוט, אך מה שהלב חושק הזמן עושק, ואסתגר בדברים אלו לעת עתה.

ה. אשר לבקשת רשות הערעור על החלטת בית הדין האזורי מיום כ"א במרחשוון התשפ"ב (27.10.21) אשר קבעה כי לבית הדין סמכות דיון גם בעניין זכויותיה הסוציאליות של המבקשת:

בבקשה זו פורשת המבקשת את השתלשלות התיק ומציפה את טענותיה כלפי בית הדין האזורי, אולם אין בדברים אלו כדי לשנות את קביעת בית הדין כי בתביעת הרכוש נכלל גם עניין הזכויות שצברה האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אכן עובדה היא כי במעמד סידור הגט הסכימה האישה למחול על כתובתה בתנאי שלא יהיו כנגדה כל תביעות, ובפשטות התכוונה לעניין זכויותיה הסוציאליות או לתביעות אחרות שלא דובר עליהם קודם, ומשכך ידעה שאפשר לתבוע מרכיבים אלו ולא חשבה כי תביעות אלו נזנחו. ומכיוון שהכריכה הייתה קודם הגירושין, הלכה ידועה היא כי אפשר לסיים את ההליך גם לאחריו, ומכאן דחייה לטענות המבקשת.

אומנם יש להעיר כי לכאורה מחילת הכתובה הייתה בתנאי שלא יהיו עוד תביעות ומשהוגשו תביעות כאלו שוב יש לדון אם התקיים התנאי ואם חלה מחילה לגבי הכתובה. אלא שטענות אלו יש להעלות לפני בית הדין האזורי, ולמה שכתבנו בריש דברינו לא ברור אם התאריך הכתוב בכתובה הוא התאריך בו נכתבה או שהכתובה היא כתובה מוקדמת, ואם עניין הכתובה יצריך בירור – בית הדין יעיין בדברים וייתן הכרעתו.

לאור האמור אנו דוחים על הסף בקשת רשות הערעור בעניין סמכות בית הדין לדון בחלוקת הרכוש, ותיק זה ייסגר.

מסקנות והוראות

על פי האמור לעיל בית הדין קובע:

- א. הערעור בעניין השתתפות הבעל בתשלום החובות מתקבל עקרונית.
- ב. התיק מוחזר לכבוד בית הדין האזורי שיבדוק את עניין איזון החובות.
- ג. בית הדין האזורי ימשיך בטיפול בעניין איזון המשאבים וייתן הוראות לאקטואר בעניין המועדים הקובעים לאיזון.
- ד. בית הדין יביא במסגרת שיקוליו את היות מעשי ידי האישה לכאורה 'העדפה שעל ידי הדחק' ואת היות האישה מוחזקת בזכויות אלו.
- ה. הערובה שהפקידה האישה כתנאי לשמיעת ערעורה תוחזר לה.
- ו. בית הדין דוחה את הבקשה למתן רשות ערעור בעניין סמכות בית הדין לדון באיזון המשאבים.
- ז. מותר לפרסם את פסק הדין בהשמטת שמות הצדדים.

הרב שלמה שפירא

מצטרף למסקנה שלאור הנתונים החדשים שהוצגו לפנינו בשאלת השימוש שעשתה האישה בכספי ההלוואות יש להחזיר את התיק לבית הדין האזורי להמשך טיפול ובירור, וכבכל ראיות חדשות שמצדיקות את פתיחת התיק מחדש.

הרב ציון לודאילוז

נפסק כאמור.

ניתן ביום ג' בטבת התשפ"ב (7.12.2021).

הרב ציון לודאילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה